Izák hledá své místo pro život

Původ materiálu
Jana Hofmanová
Pořadí v lekci
14

Téma

Na počátku je… Hospodinovo požehnání.

Cíle

- Děti uslyší příběh o Izákově cestě.
- Děti si vyzkouší, že je lepší mít při svém úsilí někoho na pomoc než snažit se jen sám. Spojí si takovou oporu s Božím požehnáním.
- Děti se zamyslí nad tím, jak je možné se (ve víře) vypořádat se závistí, nenávistí, nutností znovu začínat, nevzdávat se atd.

14.1 Pro učitele

Biblický text: Gn 26,12–25

14.1.1 Výkladové poznámky

- *Izák v zemi pobývá jako host (v.3):* Příběhy praotců Božího lidu jsou příběhy putujících pastevců, nomádů (společenství víry je společenstvím „na cestě“). Tam, kam přijdou, smějí a mají však žít jako Boží hosté, pracovat, obdělávat i čerpat podle potřeby — mají uprostřed ostatních národů žít jako svědkové Hospodinova požehnání a být svou přítomností také požehnáním pro okolí (Gn 12,2).
- *Požehnání:* dosl. dobrořečení; nejrůznější obdarování nebo určitá vnitřní síla, které jsou projevem Hospodinova působení a přítomnosti; úspěch, rodina, úroda, vše, co je živé a životodárné, je Božímu lidu projevem Hospodinova konání. V tomto příběhu je požehnání Izákovi Boží odpovědí na věrnost Abrahamovu (činy rodičů ovlivňují budoucnost dětí) a projevuje se nejen bohatstvím, ale především pak nalezením pokoje a ujištěním o dobré budoucnosti.
- *Bohatství:* Ve Starém zákoně dva pohledy: lze ho přijmout vděčně jako projev Božího požehnání, nebo s pýchou a jako základ vlastní slávy a moci. Bohatství obvykle znamená

slávu a moc (což je zdrojem závisti), ale pro Boží lid je to především obdarování a prostředek pro živobytí a dobrou budoucnost rodiny, ne cíl sám o sobě (ne modla).

- *Studna:* V Palestině půl roku neprší a voda je vzácná, studně má proto životní význam a její zasypání je pohromou — jsou ohroženy základní životní potřeby lidí, úroda i stádo. Často to byly spíše cisterny, anebo se hloubily ve skalnatých oblastech, kde byly prameny. Soukromé studně bývaly často hlídány a mohly se stávat předmětem sporů; bývaly zasvěcovány božstvům — jedná se tedy také o zápas vyznavačský.
- *Bůh Abrahamův:* V příběhu je patrné, že Izák navazuje ve své víře, postupu, konání a cestování na cestu svého otce Abrahama. Nehledá blahobyt v Egyptě, ale spoléhá na Boží zaslíbení potomstva a země a na to, že Bůh bude s ním. Hospodin není Bohem jednoho místa (jedné studně), provází člověka a zjednává mu místo ve světě; touto důvěrou a jednáním (nejen zopakováním věrouky) začíná tradice biblické víry.

14.1.2 Úskalí

Izákova cesta není zbabělé ustupování. To, co se možná zdá jako porážky bez boje, jsou rozhodnutí nejít do válečného střetu a s velkým úsilím nalézt jiné pokojné místo, nevzdat to.

Při řeči o požehnání nemá převážit jednostranný dojem, že je vždy přímá spojnice mezi blahobytem a Božím požehnáním. Bohatství není vždy důkazem Boží přízně a požehnání naopak není automatické kouzlo pro Boží oblíbence. Požehnání je ujištění o Boží náklonnosti, které rozpoznává ten, kdo Boha v pokorné důvěře vyhlíží.

Pokud bychom jmenovali výčet studní s použitím originálních jmen nebo ekumenického překladu, dětem se to bude zdát nepřehledné a „ztratí se“. Stačí zdůraznit úsilí a jména neuvádět („a znovu kopal“), anebo je možné naopak jména psát a studně tak „ztvárnit“ (vytvořit si z nich jakousi pomocnou osnovu vyprávění).

14.1.3 Odkazy

Hájek, Viktor — Hájek, Miloslav: *Biblická dějeprava.* Praha: Kalich, 1990.

Grün, Anselm: *Jsi požehnáním.* Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

Výklady ke Starému zákonu. Praha: Kalich v Evangelickém nakl., 1991.

Odkazy na další materiály najdete pod příslušnou kapitolou (14.1.3) na adrese http://goo.gl/W3uS7x.

14.2 Pro děti

14.2.1 Předškolní děti

Voda

Připravíme si větší misku s vodou. Pokud je to v prostoru možné, vezmeme děti nejprve ke kohoutku nebo ke zdroji vody.

Co se stane, když otočím kohoutkem? *(Předvedeme; děti se mohou vody dotknout, pak je pověříme, aby „načerpaly“ a v míse ji odnesly na místo, kde probíhá zbytek nedělky.)*

Máte vodu rádi? Kde všude je voda? K čemu je dobrá? *(Mytí, koupání, pití, vaření, praní, zalévání, plavání…)*

Víte, kde se vzala v kohoutku/v nádobě, odkud teče? *(Nádrže, studny.)*

Shrneme: Voda je nejdůležitější, bez ní to v životě nejde; tam kde je jí dost, tam se nám žije mnohem líp.

Izákovy nesnáze

Co když teď otočím kohoutkem a žádná voda nepoteče? Co budeme dělat? Už se vám to někdy stalo? *(Není třeba dlouho vymýšlet řešení, je to jen otázka, která nás má uvést do situace.)*

Právě to se totiž stalo Izákovi. Izák měl rodinu, ovce, krávy i pole — potřeboval hodně vody, a tak měl svou studnu, odkud čerpali a nosili vodu (jako teď my)… *(Opět upozorníme na vodu, třeba tak, že v ní namočíme ruku.)*

Jenže Pelištejci, kteří žili kolem, neradi viděli, že se Izákovi tak dobře daří. Šli a jeho studnu zasypali. *(Vodu v míse přikryjeme např. šátkem.)*

Izák tedy odešel z kraje — ale nevzdal se. Hledal na jiném místě, až našel studnu, kterou kdysi vyhloubil jeho otec Abraham a tu obnovil. *(Opět vodu odhalíme a radujeme se z ní.)*

Jenže, ani tentokrát nebyl klid… přišli jiní sousedé a začali ho vyhánět i z nového domova. Má se s nimi Izák prát?

Jenže v zemi, kde se lidé perou a válčí, není dobrý život, i když tam je vody dost. Izák chtěl mír, a proto ustoupil a hledal znovu… A hledat vodu v té zemi, to nebylo jen tak, pojďme si to vyzkoušet:

Pošleme děti za dveře, nebo je vyzveme, aby zavřely oči. Trochu vody nabereme do malé nádobky (např. do víčka, do gumového balonku, nebo jen namočíme kapesník…) a důkladně schováme. Necháme několik dětí krátce hledat bez pomoci, příp. jim můžeme i zavázat oči,

nebo svázat ruce. Potom se nabídneme že jim pomůžeme — osvobodíme je od případného „handicapu“ a navigujeme je jako při hře „přihořívá — hoří“ (namísto „samá voda“ a „přihořívá — hoří!“ navigujeme slovy „samé sucho/pouš…“ a „kap, kap, kap… — už teče!“). Pokud ani tak někdo nemůže vodu nějaký čas najít, vezmeme ho za ruku, provedeme ho po místnosti a nakonec zavedeme k vodě. Opakujeme více kol, aby se děti prostřídaly.

Boží požehnání

S Izákem to bylo podobně — hledání vody bylo těžké. Izák neměl domov, nevěděl, co si počít. Ale měl Hospodina, svého Boha — nebyl na to sám. Bůh byl s ním, a tak se Izákovi šlo, jako by ho někdo dobře vedl. Možná se cestou trochu bál, nebo mu to hledání nebylo moc příjemné a nevěděl kudy kam (bylo to pro vás příjemné?), ale Izák to nevzdával. A hurá — podařilo se mu to! Nalezl vodu a dobrý domov, kde spokojeně žil.

Víte, že i vás Bůh vede a chrání na cestách? Každou neděli si připomínáme při bohoslužbách, že to tak je, že nám to slíbil a že to plní — víte kdy? *(Předvedeme gesto požehnání na konci bohoslužby, které je obvyklé v našem sboru; pokud děti přijímají požehnání při večeři Páně, upozorníme i na to.)*

Nakonec vyřídíme každému dítěti zvlášť, nebo všem společně (podle počtu dětí) Boží požehnání (např. vložením ruky na hlavu, nebo gestem požehnání:

„Bůh je s Tebou, má Tě rád a chrání Tě. Amen“

(Důležité je, aby bylo patrné, že to není jen hra, že teď je to míněno stejně vážně jako třeba rada na cestu, nebo maminčinou objetí. Proto je dobré, aby se před tím děti trochu zklidnily, ve větší skupině si mohou třeba stoupnout do kruhu a vzít se za ruce, v menším počtu mohou jednotlivě přicházet a požehnání mohou říkat všichni zbývající spolu s učitelem.)

Pomůcky: Voda, větší nádoba na vodu, menší nádobka (nebo např. balonek), šátek.

14.2.2 Mladší školní děti

Vyprávění

„Máááámííí, ať mi to vrátí! To je moje stavebnice!“ Péťa se zlobí. Má na krajíčku. Neví, jestli dřív brečet nebo křičet. Zrovna si postavil sportovní auto a chtěl se pustit do stavby garáže — a najednou si přijde Markétka a začne mu kostky brát! Markétka je jeho sestra, je o dva roky starší, ale copak to znamená, že může jen tak přijít a vzít si co chce?! Taková nespravedlnost! Tu stavebnici přece dostal k narozeninám Péťa. Teď je potřeba postavit garáž, to ví přece každý! Rozpřáhl se a vší silou strčil do Markétky, aby ji odstrčil…

„Koukej toho nechat, ty jedna Markéto!“

Kostky se sypou na zem a maminka v kuchyni slyší už jen pláč obou dětí.

Už se vám někdy stalo, že jste se takhle s někým pohádali, nebo dokonce poprali? Proč se Péťa tolik rozzlobil? *(Vadí nám všem, když nám druzí něco berou, kazí plány, ubližují…měl právo se zlobit.)*

Je na tom teď lépe Péťa, nebo Markétka? *(Necháme děti přemýšlet a mluvit — nakonec jen upozorníme, že brečí oba, ani jeden si nehraje tak jak chtěl, jak by rád.)*

Co na to asi řekne maminka? *(Možná se bude zlobit, ale hlavně ji to bude mrzet; nechce, aby mezi nimi byly spory, bude se je snažit utišit a smířit.)*

Přijít o stavebnici to je jedna věc. Ale víte, jak to bylo s Izákem a s jeho studněmi? (Ne? Tak to dobře poslouchejte! / Ano? A napadá vás, v čem je to podobné?) Izák přišel o studni, o vodu a to je tedy pořádný problém! Jen si to představte, přijdete ke kohoutku, otočíte a voda neteče… *(Co všechno to znamená? Neumyjeme se, nenapijeme, nespláchneme, nezalijeme, nedáme zvířatům, nevypereme…)* Izák sice neměl kohoutek, ale měl studni a moc mu na ní záleželo — vždyť v kraji, kde žil, někdy neprší třeba půl roku a Izák potřeboval vodu každý den, stejně jako my. Vlastně možná ještě víc — kolem stanu se páslo plno ovcí, o kousek dál dorůstalo obilí na poli. Copak můžete nechat děti, telátka a rostliny bez vody? Nemůžete. Bez vody to nejde…

Možná právě to napadlo i pelištejské sousedy, kteří Izákovi záviděli jeho hospodářství: „Víte co? My mu tu studnu zasypeme! Co se tu má co roztahovat přivandrovalec jeden! Proč by se jeho krávy měly pást v naší zemi? A kdo se má dívat na to, jak se ta jeho rodina pořád rozrůstá a překáží… Pojďte! Zasypeme studnu, nebudou mít vodu, sbalí stany a odtáhnou pryč!“

A tak se v noci potichu vykradli, celá tlupa Pelištejců — a Izákovu studnu zasypali…

Co teď? Co by měl Izák udělat? Vrátit jim to? Pustit se do boje?

Možná nás to překvapí, ale Izák se rozhodl odejít — přestěhoval se. Vzpomněl si na své rodiče, na Abrahama a Sáru, jak věřili Bohu, že jim pomůže. A jak putovali do neznáma, byla to cesta těžká, ale dobrá — a tak se Izák rozhodl jít v jejich stopách. Vyhledal studně v Geraru, které kdysi vyhloubil Abraham a znovu je obnovil. Doufal, že tam nalezne klid.

Jenže klid netrval dlouho.

„To je naše voda!“ ozvalo se jednou Izákovi nad hlavou, zrovna když se se svými pastýři skláněl k prameni, aby se napili a osvěžili. Stáli nad nimi gerarští pastevci, přepásáni kůží

a s holemi v rukou. Tvářili se výhružně. Mračili se a šel z nich strach. Izák se zakuckal a srdce se mu sevřelo. Chvíli bylo napjaté ticho. Izákovi se honilo hlavou: Má se pustit do hádky… anebo říct svým pastýřům i celé rodině, že se musí znovu stěhovat?

Nakonec pomalu vstal a řekl Gerarským: „Jestliže je tahle studně sporná, nebudeme tu zůstávat. Nechceme se s vámi hádat, přesuneme se jinam.“ A tak sice neradi, ale Izák a jeho muži hledali vodu znovu…

Unavení muži vzali lopatky, provazy, dřevěná vědra a dali se do díla. Napodruhé už to snad musí vyjít! Byla to pořádná dřina, ale povedlo se — studna byla připravená.

„Konečně úleva!“ radovali se, odpočívali a plánovali, jak druhý den postaví přístřešek pro ovce a jak začnou zase pěkně hospodařit. Jenže i tentokrát úleva trvala jen pár dní.

„Tak vy jste nerozuměli, lumpové! Tady ty vody jsou naše! Máme na vás vzít hole?“ Gerarští pastevci dorazili i sem a hlasitě ukazují svůj odpor.

Tentokrát se Izákovi pastýři nechtějí jen tak dát: „Jen si to zkuste! Však se vás nebojíme! Myslíte si, že vám všechno patří? Tak pojďte, chásko pohanská…“ A to už stojí dvě party silných mužů proti sobě a schyluje se k tvrdému boji…

Izák přibíhá zrovna v poslední chvíli: „Co se to tu děje?“ sotva popadá dech a rozhlíží se kolem.

Konečně pochopil, co se stalo: „Kdo bude mít ze studně dobrý užitek, když se tu mezi sebou budeme prát a zabíjet? To je pak studně úplně zbytečná! Stejně nám tu nebude dobře!“

Ale pastevci nedůvěřivě hleděli na něj i na sebe navzájem. Dlouho musel Izák mluvit a přesvědčovat muže k pokoji, nikomu se nechtělo ustoupit — není to porážka bez boje? Nakonec si, přece dali říct a rozhodli se ustoupit…

Když se všichni rozešli, Izák si sedl a plakal. Další zklamání. Copak nenajde klidné místo k životu, místo, kde by mohl čerpat vodu, kde by vyrostly jeho děti? Má to ještě vůbec zkoušet?

Nakonec se odhodlal… Izákovi muži téměř mlčky, unavení a žízniví vykopali další, třetí studnu. V napětí čekali, co bude dál. Postavili stráž, čekali další nesnáze.

Čekali týden, dva… pak už to byl měsíc a pořád byl klid. Rozpoznali, že konečně nalezli své místo.

Izák řekl: „Tady nám dal Hospodin místo, tady máme dost prostoru a tady vyrostou naše děti.“

Tehdy si uvědomil, že Bůh je opravdu s ním, že s ním vždycky byl i bude v těch všech starostech, zkrátka, že mu Bůh žehná — přeje a dává dobro. A poznal to nejen Izák, ale i ti, kteří žili kolem a dříve ho vyháněli; teď se s ním přišli smířit a domluvit. Izák tehdy postavil oltář, aby mohli slavit bohoslužbu — a tak ji slavili: děkovali, radovali se, chválili Boha. Vždyť s jeho pomocí nalezli dobré místo k životu.

Vzpomínáte na Péťu a na Markétku? Napadá vás, co s tím, když chceme každý dělat něco jiného, nebo chceme stejnou věc, aby to nemuselo dopadnout bojem a pláčem? *(Kostičky rozdělit; domluvit se, že jeden si půjčí něco teď a druhý později; domluvit se na společné stavbě; někdy není možné domluvit se a jeden musí ustoupit — je možné se domluvit, že příště ustoupí druhý a bude mít třeba o bonbon míň…)*

Někdy je to pěkně těžké, jako to měl těžké Izák. Je dobré vědět, že je nám při tom Bůh na blízku, že nás vede k míru a pomáhá vždycky znovu k dobrému řešení jako maminka nebo tatínek. *(Můžeme připomenout závěrečné požehnání v bohoslužbě: „V každé bohoslužbě si připomínáme a potěšujeme se tím, že je Bůh s námi, že je nám ochráncem „po pravici.“ Víte kdy?)*

Interaktivní putování s Izákem

Připravte si několik stanovišť rozmístěných po místnosti (různá Izákova stanoviště), co nejdál od sebe. Přečtěte si sami dopředu příběh z Bible, udělejte si osnovu (nebo použijte níže uvedenou). Dětem příběh nečtěte, ale vykládejte svými slovy během putování.

Osnova putování:

1. *Izák hostem:* na stanovišti jsou obrázky ze života pastevců (např. z obrázkové bible, z encyklopedie, různé) — vyprávíme dětem, jak Izák žil, jak se mu s pomocí Boží dařilo a jak to vzbudilo závist, takže mu Pelištejci zasypali studně; a tak se vydal na cestu… (putujeme po místnosti klikatě k stanovišti 2)
2. *Esek (Spor):* na stanovišti je tužka a papír — vyprávíme, jakou práci dalo vykopat studni; předvádíme „pantomimicky“ spolu s dětmi kopání studní; vyprávíme o hádce s gerarskými pastýři; napíšeme jméno studně na papír na stanoviště (nebo necháme děti, aby ho odhalili formou hry „šibenice“ — pravidla viz 14.1.3 Odkazy).
3. *Sitná (Odpor):* na stanovišti je tužka a papír — vyprávíme o dalším stěhování, znovu kopeme a vyprávíme o odporu gerarských; opět pojmenujeme stanoviště a vydáme se na cestu.
4. *Rechobót (Prostorná):* na stanovišti je tužka a papír — znovu vykopeme studnu, děti si možná uvědomí, jak je to náročné už po několikáté; rozestavíme hlídky; počítáme noci třeba jako při hře „Městečko Palermo usíná…“ — po pár nocích si zhluboka oddechneme,

radujeme se: „Našli jsme místo k životu — Bůh má pro každého místo k životu. Tady je naše místo!“

5. *Ber-šeba:* na stanovišti je svíce a bible, třeba i nějaká výzdoba nebo obrázek z příběhu — sedneme si kolem, zapálíme svíci, přečteme závěr textu o tom, jak Izák našel místo a postavil oltář a pomodlíme se.

Pomůcky: Papíry, tužky, bible, obrázky k příběhu, svíce a zápalky.

14.2.3 Starší školní děti

Rozhovor nad příběhem

Přečtěte společně biblický oddíl.

Zamyslete se nad příběhem — zkuste popsat jednotlivé etapy Izákovy cesty a přemýšlet, kdy asi bylo Izákovi nejhůř, která chvíle byla nejtěžší? *(Úplné začátky, projevy závisti, střet s nepřáteli, vidět zasypanou studni, vydat se ve stopách otce, opakované zklamání…?)*

Zažili jste někdy sami takové situace? *(Nezdar, šikanu, zklamání, chuť to vzdát, nejistotu… při sportu, ve škole, ve vztazích.)*

Jak jste si s tím poradili?

Znáte takové těžké situace ve světě? *(Pro inspiraci lze přinést noviny.)*

Co by se mohlo stát našemu sboru, aby to bylo podobné jako neúspěch se studněmi? *(Spory s okolím nebo mezi sebou; snažit se o diakonii a setkávat se s odporem; být pronásledováni; přijít o kostel; nemít finance…)*

Jak se zachoval Izák? Co musel udělat sám? *(Odhodlat se, mít odvahu a důvěru, spolehnout se.)*

Jak v Izákově příběhu jedná Bůh? *(Žehná, ujišťuje, dává nalézt pokojné místo.)*

Je nějaká podobnost mezi Izákovým příběhem a Ježíšovým? *(Nepřátelské okolí, těžká situace, odhodlání zkoušet to.)*

Ježíš byl vzkříšen, Izák nakonec nalezl pokojné místo… co to znamená (i pro naše situace)? *(Důvěra, že Bůh je „po pravici“ se prokáže jako vítězná; má smysl se snažit a spoléhat na Boží pomoc.)*

Jak rozumíte požehnání — co se při něm děje? (Viz poznámky pro učitele a úskalí.)

Přečťete si požehnání ze 4. Mojžíšovy 6,24–27 a srovnejte s příběhem — co je společné, co je podstatné *(ujištění: Bůh je s tebou)*.

Zkuste společně formulovat požehnání, které by reagovalo na naše aktuální situace a naše „potíže se studnami.“ Můžete z nich vyrobit záložky; nakopírovat a rozdávat lidem na konci bohoslužeb atp. *(Pro inspiraci viz Agenda ČCE, nebo požehnání z Iony.)*

Projekt Tři studně

Načrtněte na papír nebo flipchart tři studně.

Nechte děti říkat/psát: do první — co by si přály pro sebe, do druhé — co by si přály pro svět, do třetí — co by si přály pro sbor/společenství, tak jak tu jsme v nedělce.

K jednotlivým studnám a jejich obsahům vedeme rozhovor o tom, jaká k nim vede cesta (aby se to uvedené dařilo), co se podařilo/daří, co se nedaří, trápí nás a ohrožuje.

Přečteme společně biblický příběh.

Můžeme nechat děti, aby studny dotvořily pomocí výstřižků z novin, kresbami…

Shrneme vyjádřené věci do modlitby poděkování a prosby, abychom měli dostatek sil usilovat o „vodu“ v těchto studních, nevzdávali to a věřili, že Bůh nás při tom posiluje a občerstvuje.

14.3 Liturgie

14.3.1 Písně

Mír na zemi daruj nám (BTS 38); *Radujte se bratři* (Svítá 284); *Před Tebou, Pane* (Svítá 456); *Tvé požehnání* (EZ 489); *Vstaň a hledat pojď tu zem* (Svítá 379); *Jak dobré a utěšené* (Svítá 422); *Majim, majim* (Svítá 351)

14.3.2 Biblický text k zapamatování

Nedej se přemoci zlem, ale přemáhej zlo dobrem. (Ř 12,21)

14.3.3 Rituál

Ke společnému zpěvu nebo volání: *Dál přece nejdeme sami* (Svítá 39).

14.3.4 Okénko do bohoslužeb

Bratři a sestry, milé děti, napadá vás něco, co dá opravdu hodně práce? Co vám dá hodně práce? (Mně dá třeba spoustu práce…) A jaká je asi nejtěžší práce?

(Nápady spíše jen sbíráme, nemusíme je hodnotit: „ano, to taky dá spoustu práce…“)

Myslím, že spoustu práce dá taky vykopat studni… už jste někdy kopali studni nebo jámu? Slyšel(a) jsem příběh o člověku, který musel kopat dokonce několik studní a to byl tedy pořádný hrdina! Jenom si teď nevzpomínám, proč vlastně jedna nestačila… a povedlo se mu to nakonec? Víte co? Zkuste to zjistit v nedělce a na konci bohoslužeb nám to povíte/ukážete na obrázku.

Varianta: Lze použít i úvod z vyprávění o Petrovi a Markétce.

14.3.5 Modlitba

Náš Pane a Bože, někdy kopeme kolem sebe, kopeme do věcí, strkáme se mezi sebou a hádáme se… Odpusť, že někdy při tom zapomínáme na lásku.

Pomoz nám, ať kopeme jenom tam, kde to vede k něčemu dobrému, třeba jako když Izák kopal studně. Dej, ať se stejně jako on nevzdáváme a hledáme mír a dobré místo v životě.

Buď nám na blízku, žehnej nám. Amen.

Odkaz na pracovní list
12 Spory o studně
12 Spory o studně - st
02 Izák
5. přikázání – Izák
Cílová skupina
Předškolní
Školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami I (Od stvoření k Josefovi + Od Mojžíše k Rút)
Biblický odkaz (kat)
Genesis 26,12–25